

ní „neviditelnou hierarchii“, která přirozeně vzniká v každém kolektivu, uvážit možnosti anketového hodnocení zaměstnanců „shora“ i „zdola“. Třetí část podává analýzu činnosti odborníka—organizátora, který přizpůsobuje organizaci potřebám plynulého fungování moderní nové techniky. Za nejtěžší úlohu organizace je považováno vědecky zorganizovat práci vědeckých pracovníků.

D. S.

Ralf Dahrendorf: Industrie- und Betriebssoziologie

3. vyd., 103 sv. Sammlung Götschen, Walter de Gruyter & Co., Berlin 1965

První kapitola podává přehled současných názorů na pojem, předmět, metody a cíle průmyslové a podnikové sociologie a uvádí možnosti a formy, jimiž tato oblast sociologie může pomoci dnešní praxi průmyslových podniků.

Druhá kapitola je nástinem vývoje úvah o společenských a sociálních důsledcích rozvoje průmyslové výroby, a to od myšlenek A. Smitha a D. Ricarda přes práce z počátku tohoto století, v nichž lze spatřovat zárodek konstituování samostatného odvětví sociologie v oblasti této problematiky, až k dílu E. Mayo, k Hawthornským studiím a k současnému stavu bádání v této oblasti.

Třetí kapitola je věnována sociální historii průmyslové výroby.

Ve čtvrté kapitole je rozebírán sociální systém průmyslového podniku. Probírá se v ní problematika formální (funkcionální) organizace (tzn. rozdělení práce a kooperace) a skalární organizace (systém hierarchie — nadřízenosti a podřízenosti), dále problematika sociální role a neformálních skupin.

V páté kapitole se autor zabývá průmyslovými a podnikovými konflikty; sleduje jejich příčiny, formy, předmět, dimenze, jakož i možnosti a formy jejich řešení.

Šestá kapitola pojednává o sociologii průmyslové práce a zabývá se postavením průmyslového dělníka ve společnosti a jeho postojem k práci v průmyslovém podniku.

Závěrečnou, sedmou kapitolu věnuje autor problematice vztahu průmyslu a společnosti.

—nk—

W. Wesolowski: Robotnicy o swojej pracy i swoich zakładach

„Studia socjologiczno-polityczne“ I. 1962, No. 12, II. 1963, No. 14.

Analýza výsledků výzkumu, provedeného v 15 velkých závodech čtyř odvětví: bavlnářského, obuvnického, elektrotechnického a strojírenského. Zpracovány byly dotazníky, vyplněné dělníky alespoň s šestiletou stáží v závodech, pokud je vhodili do úřen. (Výběr tedy není reprezentativní, neproporcionálně převládá aktivnější část osazenstva.) Autor provádí důsledně pouze meziodvětvová porov-

nání, nikde neuvádí souborná statistická data z celého výzkumu. Uspokojení závodem bylo vyšší v bavlnářském a obuvnickém průmyslu než v odvětvích těžkého průmyslu. S tím výrazně korelují názory na to, zda dělnická samospráva spíše zastává zájmy vedení nebo dělníků. Pokud se týče uspokojení povoláním, jsou údaje vyrovnanější. Ke sporům s mistry dochází podle údajů dělníků častěji v odvětvích těžkého průmyslu. Jako nejčastější příčina je všude uváděn špatný vztah mistra k dělníkům. V odpovědích na otázky týkající se produktivity, pokud šlo o prvek sebehodnocení, byli dělníci strojírenského a elektrotechnického průmyslu pozitivnější (naproti tomu negativněji hodnotili vnější podmínky), dělníci z ostatních dvou odvětví byli kritičtější. Relativně většina v prvních dvou odvětvích si chce zvyšovat kvalifikaci sebevzděláním, v druhých dvou tím, že se budou učit u mistrů. Podle všech kritérií u mužů převládala mínění kritická nebo vyvážená, u žen mínění pozitivní, nebo neměly mínění. Podíl pozitivních odpovědí roste s věkem, podíl kritických odpovědí se vzděláním. Rozdíly mezi odvětvími nelze vysvětlovat pouze rozdíly v demografickém složení osazenstev, např. vyšším podílem žen v lehkém průmyslu. V těchto odvětvích mají totiž pozitivnější postoje nejen ženy, ale i muži. Autor hledá příčiny též v samotné příslušnosti k určité průmyslové skupině. Korelací mezi uspokojením závodem a pozitivním hodnocením různých pracovních okolností vyvozuje, že nejsilněji na uspokojení nebo neuspokojení působí hodnocení organizace práce, dále hodnocení vedení a lidských vztahů. Špatné lidské vztahy a špatná organizace práce se spojují v obecnější komplex příčin neuspokojení. Ve skupině s nejvyšším vzděláním je nejvyšší procento osob „psychicky neadaptovaných“ ke své práci v povolání a v závodě. Mezi ukazateli uspokojení profesí a závodem (které jsou podle autora skladebnými položkami ukazatele uspokojení prací) je značná konvergence, zvláště v lehkém průmyslu. Hodnocení dělníků byla srovnávána s objektivním stavem produktivity, disciplíny a organizace práce. Ukázalo se, že mohou být vzata za přibližný ukazatel tohoto stavu, ovšem s výhradami. Ti, kdo pracují v lepších podmínkách a jsou pevněji spjati se závodem, jsou např. spíše disponováni k příznivějšímu hodnocení kvality a dodávek nástrojů. Všeobecná atmosféra, utvářející se v důsledku kumulace určitých špatných nebo dobrých jevů na závodech, působí pak na hodnocení určitých konkrétních jevů, a to i těch, které předem nemusely participovat na utváření dané všeobecné atmosféry. Tento závěr považuje autor za hypotetický, dává mu však přednost před jinými výklady.

D. S.

Ján G. Žatkuliak: Psychológia a sociológia v hospodárskej praxi

Metodické pomůcky. Série Bibliografia č. 4, Bratislava, Slovenská technická knižnica 1963, 54 str.